Γιατί αποτυγχάνει στις μέρες μας κάθε ηθική αγωγή (Κωνσταντίνος Γανωτής)

Categories : ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Date : 20 Απριλίου, 2016

Εδώ μας μάζεψε η οδυνηρή αίσθηση της αποτυχίας μας στην **αγωγή των παιδιών μας**. Καμιά εποχή στην Ιστορία δεν μαρτυρείται να είχε τέτοια αποτυχία αγωγής και να το νιώθει τόσο έντονα.

Βλέπομε πολλοί με πόνο και άλλοι με ενόχληση τους σημερινούς νέους, τα παιδιά μας, κακόκεφα και αγριεμένα, απρόθυμα να δουλεύουν, αδιάφορα για τις οικογενειακές και κοινωνικές μας σχέσεις, διψασμένα μόνο για ηδονές και τρόπους απόκτησής τους.

Δεν βλέπομε όμως εμείς οι μεγάλοι ότι οι νέοι μας είναι πολύ λίγοι και δεν επαρκούν, για να σηκώσουν το βάρος της επιβίωσης μιας κοινωνίας με πολλούς γέροντες και συνταξιούχους. Σιγά-σιγά το συνειδητοποιούν αυτό οι νέοι μας, ενώ ξοδεύουν τα υστερήματα των εισοδημάτων των γονιών τους και απολαμβάνουν τα ακίνητα και τις δωρεές των προγόνων τους και συγχρόνως παραιτούνται από υποχρεώσεις και εγκαταλείπουν τους γεννήτορές τους στα γηροκομεία.

Και καταναλώνουν πολλά τα σημερινά παιδιά, απαιτούν και ξοδεύουν πολλά, θεωρώντας το μάλιστα και αυτονόητο αυτό. Παρ’ όλ’ αυτά όμως, παρ’ όλη την πολυδάπανη ψυχαγωγία τους τα παιδιά μας δεν γελούνε πια αθώα, δεν τραγουδούν, δεν ευχαριστιούνται. Η ικανοποίηση των επιθυμιών αρχικά θεωρείται και τελικά είναι γι’ αυτά αναγκαία και αναπόφευκτη, ύστερα ιεροποιείται και θεωρείται ντροπή να τη στερηθεί κανείς. Έτσι δημιουργήθηκε η καινούργια στην παγκόσμια Ιστορία **ηθική των ηδονών**. Το είχε βέβαια προβλέψει και προετοιμάσει αυτό ο Καβάφης, όταν έγραφε για τους «ανδρείους των ηδονών».

Βέβαια τα ανθρώπινα πράγματα δεν κατηγοριοποιούνται· έχουμε ακόμα νέους, που ζουν με ταπείνωση και αθωότητα. Κι αυτοί όμως έχουν τον **πειρασμό της περιθωριοποίησης**. Δεν βρίσκουν κύκλους και φίλους ανάλογους, για να συνταιριαστούν. Στην εποχή μας ένας νέος ή μια νέα, που θέλει να ζήσει μια ζωή σύμφωνα με την παραδοσιακή ηθική, είναι ένας πραγματικός **μάρτυρας**· ανήκει στους «*δεδιωγμένους ένεκα δικαιοσύνης*».

Κι εμείς οι γονείς και οι παππούδες, που συντηρούμε μέσα μας έστω και αδρανή σαν σε μουσείο ενθυμήματα παλιότερων εποχών, παιδικές μας αναμνήσεις ή αναμνήσεις

των γονιών μας, που κανακεύουν τις ψυχές μας, που θυμίζουν τις ανεξήγητες στις μέρες μας ασφάλεια, αθωότητα, ντροπή, ευσέβεια, (εμείς που θρέψαμε μ' αυτές τις αναμνήσεις μας, ακόμα και τον φαρισαϊσμό μας, την ηθικολογία μας) τώρα πικραινόμαστε και αγανακτούμε για την περιφρόνηση που τις δείχνουν οι νέοι μας. Και **τις περιφρονούν όχι τόσο γιατί τις αξιολογούν, αλλά γιατί δεν τις γνωρίζουν**.

Στην εποχή μας οι νέοι μας τα έχουν χαμένα, γιατί βλέπουν ότι τα καίρια υπαρξιακά τους ερωτήματα δεν βρίσκουν απάντηση· βρίσκουν μόνο κάποιες γελοίες απαντήσεις, που αποκαρδιώνουν. Τέτοιες απαντήσεις σερβίρουν σήμερα οι ιθύνοντες της Παιδείας στους μικρούς μαθητές μας, όπως «τα Χριστούγεννα έχουν φάση, γιατί τρώμε Χριστοκούλουρα και οι γιορτές είναι καλές, γιατί γλυτώνομε μαθήματα».

Στα σχολεία όταν δικάζουν άτακτους μαθητές, καλούν συνήθως τους γονείς και τους καθιστούν υπεύθυνους για τα παιδιά τους. Το ίδιο συμβαίνει και με τα δικαστήρια ανηλίκων. Γιατί όλοι πιστεύουμε ότι το κακό ξεκινάει από την παραμέληση των παιδιών και ότι, αν ο γονιός ενδιαφερθεί περισσότερο, θα διορθωθεί το παιδί του.

Και ο καημένος ο γονιός ρωτάει: Πώς θα ενδιαφερθώ περισσότερο για το παιδί μου, τώρα μάλιστα που δεν μ' ακούει; Κι αν με ακούσει, τι έχω να του πω; Έτσι απλά «κάτσε φρόνιμα, παιδί μου»;

Είμαστε λοιπόν η γενιά εκείνη, που δεν ξέρομε να μιλήσομε και να συμβουλέψομε τα παιδιά μας; Άρα δεν μπορούμε να τα παιδαγωγήσομε!

Πρώτα όμως πρέπει να ρωτηθούμε αν θέλομε να τα παιδαγωγήσομε. **Παιδαγωγώ σημαίνει αναχαιτίζω τις κακές ορμές και ενθαρρύνω τις καλές διαθέσεις του παιδιού. Άρα η παιδαγωγία προϋποθέτει τη γνώση του καλού και του κακού, και συγχρόνως τη θέληση να κοπιάσει κανείς, για να πείσει και να συνηθίσει το παιδί στην επιλογή του καλού.**

Πολλοί που τ' ακούν αυτό (όχι πως δεν το ξέρουν) λένε: Γι' αυτό κι εμείς δεν κάνομε παιδιά. Ξέρεις τι είναι να ξεκαθαρίσεις μέσα σου τέτοια ερωτήματα, να τα εφαρμόσεις με συνέπεια και ύστερα να πείσεις με κάθε τρόπο το παιδί σου για το σωστό και να το επιβλέπεις μια ζωή για να το εφαρμόσει;

Ξέρομε βέβαια ότι **η αγωγή ενός παιδιού απαιτεί αυτοθυσία του γονιού και του δασκάλου**. **Πρέπει να ξεχάσει τον εαυτό του και τις επιθυμίες του ο γονιός, για να αφοσιωθεί στην αγωγή του παιδιού του. Το παιδί παρατηρεί κάθε στιγμή και κάθε κίνηση του γονιού και την κρίνει ή την αντιγράφει. Άρα ο παιδαγωγός δεν έχει ατομικό χρόνο, ατομική ζωή** . Υπόδειγμα ας έχομε τα πουλιά, όπως λ.χ. τα χελιδόνια. Όσο έχει μέσα η φωλιά τους αυγά ή νεοσσούς, δεν

ασχολούνται με τίποτ' άλλο παρά με την επώαση και την τροφή των νεοσσών. Κι αυτά δεν ξέρουν να ζευγαρώνουν με πρόνοια ώστε να μην κάνουν πουλάκια! Και χελιδονίζουν παρ' όλ' αυτά χαρούμενα μια ζωή!

Αυτή η αποφυγή του μόχθου της αγωγής φαίνεται στις μέρες μας με την χαλάρωση των απαιτήσεών μας και των περιορισμών και την αδιαφορία μας για το παράδειγμα, που δίνομε στα παιδιά μας. Τα παιδιά κατακτούν «ελευθερίες» με την ανοχή και με την παρότρυνση τη δική μας.

Πριν από τα παιδιά, κάναμε και εμείς την επανάστασή μας και έχομε έτσι ιεροποιήσει την επανάσταση, που την ονομάζουμε «προοδευτικές ιδέες». **Παραπονούμαστε λ.χ. για την αυθάδεια και την ανυπακοή των παιδιών, ενώ εμείς οι μεγαλύτεροι μιλάμε με την ίδια αυθάδεια στους προϊσταμένους μας και στους εκπροσώπους κάθε αρχής και εξουσίας** . Έτσι δεν έχομε πρόσωπο να επιπλήξομε ούτε καν να συμβουλέψομε τα παιδιά μας. Η μόνη απολογία μας στον έλεγχό τους για το παράδειγμά μας είναι ότι «εμείς είμαστε οι μεγάλοι». Έτσι τα παιδιά μας μεγαλώνουν με την ιδέα ότι όταν θα γίνουν μεγάλοι, θα μπορούν να τα κάνουν όλα. Και **σε κάθε γενιά «γίνονται μεγάλοι» κατά δύο-τρία χρόνια νωρίτερα**.

Με όλ' αυτά, που είπαμε ως τώρα, μπορούμε να χαρακτηριστούμε με ακρίβεια ηθικολόγοι. Και **ηθικολογία είναι ίσα-ίσα αυτή, που ευθύνεται για την αποτυχία κάθε παιδαγωγικής. Γιατί η πρόκληση της ηδονής (σαρκικής ή ψυχολογικής) είναι μια ζωντανή πραγματικότητα και η ηθική επιταγή που έρχεται να την τιθασεύσει είναι μια ιδέα. Και καμμιά ιδέα δεν μπορεί να σώσει τον εαυτό της και να επιβληθεί στον άνθρωπο, που συγκλονίζεται από μια επιθυμία του**. Αυτό είναι πρακτική διαπίστωση.

Το ξήλωμα δηλαδή της ηθικής, άρα και της παιδαγωγικής, άρχισε με την τοποθέτηση ιδεολογικών βάσεων. Βάζομε ιδέες να κρατήσουν το οικοδόμημα της ζωής, να στηρίξουν τις ψυχές μας, να οδηγήσουν τα βήματά μας!

Και ξέρομε ότι έτσι έγινε η πτώση των Πρωτοπλάστων. Μέχρι την επίσκεψη του όφεως οι Πρωτόπλαστοι ήξεραν μόνο το θέλημα του Θεού και υπάκουαν σαν καλά παιδιά ζώντας ζωή Παραδεισένια. Με την πρόταση του φιδιού: Φάτε από το ξύλο της γνώσης του καλού και του κακού και θα γίνετε «όπως ο Θεός» έχασαν τον Παράδεισο· κι από τότε υπάρχει **ο «διαφωτισμός», ο άνθρωπος επινοεί θεωρίες και φιλοσοφίες, για να δώσει ορισμό του καλού και δεν το κατορθώνει ποτέ**.

Ο σύγχρονος πολιτισμός των επιθυμιών εφεύρε άπειρους τρόπους ικανοποίησης των επιθυμιών και δημιουργίας άλλων νέων επιθυμιών. Όλη

η οικονομία γίνεται όργανο και μέθοδος εκμετάλλευσης αυτών των επιθυμιών. Οι μεγάλοι είναι, που προωθούν και εμπορεύονται τα μέσα ικανοποίησης αυτών των αναγκών και επιθυμιών. Οι επιθυμίες του παιδιού αφήνουν πολλά κέρδη. **Το παιδί ανατρέφεται ως ένας απαιτητικός και εκλεκτικός καταναλωτής**. Κάπου εμπλέκονται οι καταναλωτές και οι επιθυμίες τους. Κάποιος λ.χ. είναι πιο απαιτητικός από άλλους και γίνεται ληστής. Η κοινωνία ζημιώνεται από τους ληστές και τους καταδιώκει. Ο ληστής λοιπόν πρέπει να προσέχει να μην τον πιάσουν. Αυτό είναι υποκατάστατο της ηθικής, γιατί ο ληστής αυτός κάνει λιγότερες ληστείες για ασφάλειά του. Αυτό κάνει και η ιδεολογικοποίηση της ηθικής και γι' αυτό αποτυγχάνει.

Γι' αυτό λέμε ότι ο κόσμος «κείται εν τω πονηρώ». Και ο νέος μας, που σπουδάζει τη γνώση και τις ιδέες, συντονίζεται με τον κόσμο. Κι**αν οι γονείς και οι δάσκαλοι ζητούν από το νέο αγνότητα, αθωότητα, υπακοή, αυτοθυσία και τα τέτοια, πρέπει να ξέρουν ότι αυτές οι αρετές είναι εξόριστες στην εποχή μας** . Ένας Αμερικάνος Νομπελίστας ονόματι Baker διατύπωσε τη θεωρία ότι κάθε έγκλημα αποτελεί ένα είδος οικονομικής επιχείρησης, αν και οι διωκτικές αρχές δεν το βλέπουν έτσι!

Κι εμείς που στήσαμε όλη αυτή την **παγκόσμια επιχείρηση οικονομικής εκμετάλλευσης των επιθυμιών** και άρα τις θέλομε όσο γίνεται περισσότερες και δαπανηρότερες, με ποιο πρόσωπο θα κοιτάξομε το παιδί μας, τον μαθητή μας και θα τον συμβουλέψουμε να περιορίσει κάποιες απ' αυτές, για να είναι ηθικότερος, δηλαδή για να πετύχει η αγωγή μας;

Η πρόοδος όμως του κόσμου στο σύνολό του προς τη**θεοποίηση των ηδονών, που αντιστρατεύονται την αγωγή**, είναι μεγάλη και επιδεικτική. Έτσι ένας σημερινός παιδαγωγός, που θέλει και μπορεί ν' ασκήσει μια ηθική αγωγή, θα βασανιστεί πολύ να αποσπάσει το παιδί από την επιρροή της κοινωνίας και τελικά θα βασανίσει και το παιδί. Βρισκόμαστε δηλαδή σε **εποχή μαρτυρική.** Όπως έπεισε η αγία Σοφία τις τρεις θυγατέρες της Πίστη, Ελπίδα και Αγάπη να δεχτούν το μαρτύριο, έτσι (σχεδόν) θα πρέπει να πείσει ο σημερινός γονιός το παιδί του να κρατήσει την αγνότητά του. Η αγία Σοφία ήταν κι αυτή έτοιμη και πρόθυμη για το μαρτύριο όπως και η Σολομονή η μητέρα των Μακκαβαίων, που έπεσε κι αυτή με τη θέλησή της στη φωτιά του μαρτυρίου.

Γι' αυτό, θα μου πείτε, άσε μας να κάνομε τις επιλογές μας, να μας λείψουν δηλαδή τα παιδιά-μάρτυρες της εποχής μας. Εκτός βέβαια αν θέλομε τα παιδιά μας μοντέρνα. Και όσο αντέχουμε να τα υποστηρίζουμε σ' αυτή τη ζωή τους, έχει καλώς, αλλιώς τα εγκαταλείπομε στην τύχη τους. Θα έχετε ακούσει βέβαια ότι στην Ευρώπη (όχι στην Ανατολική βέβαια) οι γονείς διώχνουν τα παιδιά τους απ' τα σπίτια στα 17, 18 τους χρόνια.

Μην ετοιμάζεστε όμως, αγαπητοί μου, να καταραστείτε τους γονείς της Ευρώπης, γιατί κι αυτοί είναι αξιολύπητοι. Όταν βλέπουν τα χρόνια της ζωής τους να καλπάζουν και το αίσθημα της ευτυχίας να ζητάει επιθυμίες, επιθυμίες ικανοποιημένες, χωρίς ταμπού, όπως λένε όλες τις ηθικές αναστολές, γιατί δεν έμεινε τίποτα από τα «γραφικά» της παραδοσιακής κοινωνίας, για να τους κανακέψει, ποια αγωγή να δώσουν στα παιδιά τους εκτός από την **απόλυτη ελευθερία, που σημαίνει απόλυτη εγκατάλειψη;**

Κι εγώ, αγαπητοί μου, θα τολμήσω να πω πως οι άνθρωποι δεν έχουν άλλη επιλογή! Οι αλλαγές της ζωής είναι πια ιστορικές και οι ατομικές αντοχές και όταν ακόμα υπάρχουν δοκιμάζονται. Κι εμείς που είμαστε τώρα εδώ μαζεμένοι, τι ονειρευόμαστε, τι αντέχουμε απ' όλα αυτά, ποιες επιλογές έχομε, αν υπάρχουν ακόμα, και τι σκεφτόμαστε να κάνομε με την αγωγή των παιδών μας, που είναι κιόλας σχεδόν χαμένη υπόθεση;

Για να απαντήσομε, θα πείτε, **πρέπει να συνέλθομε πρώτα απ' το εφιαλτικό όνειρο** που περιγράψαμε κι όμως είναι πραγματικότητα. Ύστερα θα πρέπει ν' αναλογιστούμε πόσο διαφορετικά νιώθουμε απ' τον σύγχρονο Ευρωπαίο αστό και πόση δύναμη και θέληση έχομε να καλλιεργήσομε αυτή τη διαφορά στα παιδιά μας. Ποιός θα μας δώσει τη δύναμη να κρατήσομε τη διαφορά μας, που ακόμα ευτυχώς την ψηλαφούμε; Τόσες ώρες στημένοι μπροστά στην τηλεόραση και στους υπολογιστές μας τι άλλο κάνομε παρά θαυμάζομε και λιμπιζόμαστε αυτόν τον κόσμο των ανεξέλεγκτων επιθυμιών; Στο δρόμο ή στη δουλειά μας πού εστιάζομε τα βλέμματά μας, πού στήνομε αυτί; Ας απαντήσω γενικά για να μην σοκάρω· **θαυμάζομε απολαυστικά την εικόνα του κόσμου της σαρκικής ηδονής** . Τα ίδια κάνουν και τα παιδιά μας, ίσως με περισσότερη αθωότητα ακόμη. Κι ας μη βιαστούμε να χτυπήσομε τα κεφάλια μας στον τοίχο, γιατί κι εμείς, οι πολλοί από μας, δεν έχομε άλλη επιλογή!

Ζούμε και συμμετέχομε σε μια κοινωνία, που **έχασε όλα τα παλαμάρια, που κρατούσαν δεμένα τα ατίθασα πλοία των επιθυμιών μας** . Προσπαθούμε βέβαια να είμαστε κάπως μετριοπαθείς, κάπως συντηρητικότεροι, ηθικότεροι απέναντι στις πιο ακραίες προκλήσεις, κάπως συμβιβαστικοί με τα παιδιά μας, ευχόμενοι να ιδούμε την πτώση τους σαν μία τσουλήθρα κι όχι σαν μια πτώση στον γκρεμό! Αυτό λέμε ότι συνιστά την αξιοπρέπειά μας και την κοινωνική μας ετικέτα και αναπαυόμαστε κάπως. Μας διαψεύδουν όμως οι εφιάλτες μας, που εκδηλώνονται με νευρώσεις, με ψυχώσεις και με τη γενικευμένη κατάθλιψη. Εκδηλώνονται με τα ψύχραιμα κι αθώα χόμπι, που φτάνουν μέχρι τις διαστροφές. Οι Γερμανοί ψυχολόγοι με διαβεβαίωσαν ότι ένα στα τρία παιδιά στην Ευρώπη είναι θύματα αιμομιξίας! Εκδηλώνονται ακόμη με όλα τα παραισθησιογόνα και ηρεμιστικά, που καταναλώνουν πια όλοι, γιατί αλλιώς δεν βιώνεται αυτή η ζωή. Η δίωξη του εμπορίου ναρκωτικών στην Ευρώπη και στην Αμερική θεωρείται πια ανέκδοτο από τα

παλιά.

Ας το δούμε όμως και θετικά το πράγμα, αγαπητοί μου. Ας παραδεχτούμε επιτέλους ότι οι ψυχούλες μας δεν αντέχουν τη ζωή, που τις υποχρεώσαμε να ζούνε και αρρωσταίνουν, μας βασανίζουν με τους λυγμούς τους.

Ένα θαύμα χρειαζόμαστε, ένα τράνταγμα γερό, για να καταλάβομε ότι καμμιά σκέψη, κρίση, ιδεολογία δεν μας δείχνει τη λύση του προβλήματός μας. Όλες οι επιστημονικές παιδαγωγικές θεωρίες, που διδάχτηκαν και εφαρμόστηκαν στις ανεπτυγμένες χώρες, έβγαλαν τα Γερμανάκια, που σφαγίασαν την Ευρώπη, τα Αμερικανάκια που σφαγιάζουν ασχημονώντας την Ασία, την γενικευμένη σχεδόν παιδεραστία των Κάτω Χωρών και την αυτονόητη ομοφυλοφιλία του Ενωμένου Βασιλείου.

Όταν χάσει κανείς το δρόμο έχει μόνο μια επιλογή, να γυρίσει πίσω στο σημείο απ' όπου άρχισε να τον χάνει. Για μας αυτό το σημείο είναι η Εκκλησία μας. Η Εκκλησία είναι η μάνα μας, απορφανισμένη από τα παιδιά της. Από την κολυμπήθρα, που είναι η μήτρα της, γεννηθήκαμε. Κι ύστερα το ξεχάσαμε!

Η Εκκλησία αγνοεί και απεχθάνεται όλες τις ιδεολογίες, ακόμα και τον Χριστιανισμό, όταν τον κάνουν ιδεολογία ή κομματικό σύνθημα, όπως βλέπομε και στις μέρες μας. Η Εκκλησία γεννάει παιδιά του Θεού και έτσι με το Θεό έχομε στενή επαφή, πνευματική και σαρκική.

Η Εκκλησία φυσάει πνεύμα χαράς και αθωότητας στις ψυχές μας, που μοσκοβολάει από ριπές του Παραδείσου. **Μας κάνει να ξεχνούμε τον εαυτό μας και να νοιαζόμαστε για τον διπλανό μας. Κι όταν ξεχάσεις τον εαυτό σου, φεύγουν από πάνω σου κατάθλιψη, χόμπι, διαστροφές, παραισθησιογόνα και... εφιάλτες**. Πόσοι θ' ακούν τώρα αυτά και θα απαντούν μ' ένα ειρωνικό χαμόγελο! Αυτά είναι παραμύθια για παιδιά, θα πουν.

Κι ο Χριστός μας μας είπε πως αν δεν γίνομε σαν ένα από τα παιδιά, δεν έχομε θέση στη βασιλεία του. Η Εκκλησία κάνει θαύματα. Με την εξομολόγηση σε ξανακάνει αθώον σαν παιδάκι και **τότε καταλαβαίνεις το λόγο της και τον τρόπο της**.

Έτσι ξαναγυρίζει το ρόδινο χρώμα της ντροπής στα μάγουλα, τα χαμηλωμένα μάτια του σεβασμού, η ανοιχτή αγκαλιά της αγάπης και της συγγνώμης. Αυτά όντως είναι παραμύθια αλλά παραμύθια μόνο στην ομορφιά, και χειροπιαστά όμως στην πραγματικότητα.

Ο κόσμος βέβαια ζητάει αποδείξεις. **Τις αποδείξεις τις φέρνουν οι μάρτυρες**· γι' αυτό άλλωστε λέγονται μάρτυρες.

Χρειάζεται πίστη, θα πει κάποιος, και η πίστη δεν ξέρομε πώς γεννιέται και πώς αυξάνεται. Πράγματι η πίστη είναι δώρο του Θεού σ' αυτούς που μετανοούν. Πώς μετά τη μετάνοια και την εξομολόγηση ο άνθρωπος είναι χαρούμενος και αναπαυμένος χωρίς τις προϋποθέσεις, που ήταν προηγουμένως απαραίτητες;

Βλέπει καθημερινά κανείς τους πλούσιους στο χρήμα και στη δόξα και να μην μπορούν να γελάσουν παρά μόνο προσποιητά, ενώ οι φτωχοί, που έχουν φιλότιμο, να είναι διαρκώς πρόσχαροι κι αναπαυμένοι. Βλέπει κανείς τη νευρικότητα και την ανασφάλεια των ανθρώπων, που διακονούν τις επιθυμίες τους. Βλέπει όμως και τα πρόσωπα των Αγίων στις αγιογραφίες ν' αναπνέουν μια γαλήνη χαρούμενη και χαροποιό. Βλέπει και την κοινωνία ολόκληρη στις δύσκολες μέρες, που προέρχονται από κάθε αιτία και κυρίως την φτώχια, τρέχει και ζητά προστασία, φιλανθρωπία από την Εκκλησία και τη βρίσκει.

Η φιλανθρωπία της Εκκλησίας, η κεφαλαιώδης φιλανθρωπία της είναι η κατάργηση του θανάτου με το «Χριστός ανέστη» και το «προσδοκώ ανάσταση νεκρών», είναι η κατάργηση της δικαιοσύνης με την συγχώρεση, την άφεση των αμαρτιών, τη δωρεάν σωτηρία.

Είναι τελικά **η κατάργηση και της ηθικής, που αντικατέστησε η αγάπη** , το «αγαπάτε τους εχθρούς υμών» πέρα από κάθε λογική.

Τώρα ο παιδαγωγός μπορεί να κοιτάζει το παιδί στα μάτια, γιατί δεν θα ντρέπεται για τη δική του διαγωγή και για τη δική του ανασφάλεια.

Η Αγωγή που αποβλέπει στις προσωπικές σχέσεις με ένα Θεό ζώντα, που σου έρχεται γεμάτος με ανεκτίμητα δώρα, η Αγωγή αυτή είναι η μόνη σωστή και αποτελεσματική. Γιατί δεν τη ζητούμε λοιπόν μια τέτοια Αγωγή;

(Πηγή: koinoniaorthodoxias.org)